

Exkurze za kruštíky do Ždánického lesa

PETR BATOUŠEK

datum: 20. 7. 2013 • vedoucí: Petr Batoušek, Zdeněk Kežlínek

Druhá exkurze za poznáním kruštíků vedla **do východní a severní části Ždánického lesa**; první se uskutečnila 4. srpna 2012 v Bílých Karpatech (blíže Popelářová 2013). Exkurzi předcházela pečlivá příprava, protože bylo potřeba vybrat lokality s kruštíky pokud možno kvetoucími. Období květu se u kruštíků překrývají, a tak vzhledem k náhlému příchodu veder, kdy se kvetení uspíšilo, nebyl zvolený termín exkurze optimální. Některé druhy jsme zastihli dokvétající nebo již odkvetlé.

Rozlehlá plochá **vrchovina Ždánického lesa**, na okrajích rozbrázděná četnými žleby a údolími, patří podle fytogeografického členění do okresu Středomoravské Karpaty, podokresu (77a) Ždánický les. Jeho podloží je tvořeno převážně paleogenními sedimenty ždánické jednotky vnějšího flyše, což jsou pískovce a jílovce s vysokým obsahem vápníku. Je to vlastně jakýsi ostrov mezofytika v termofytiku, proto zde často pozorujeme průnik některých teplomilných druhů hluboko do území, například **hnědence zvrhlého** (*Limodorum abortivum*). Území pokrývají rozsáhlé porosty listnatých lesů, hlavně dubohabřiny, méně pak bučiny. Okraje Ždánického lesa spadají do fytogeografického okresu (20) Jihomoravská pahorkatina a jsou součástí Západní Vněkarpatské sníženiny, která se rozprostírá od Pavlovských vrchů přes Hustopečskou pahorkatinu, Ždánický les, Bučovickou pahorkatinu, Moravskou bránu s Hranickým krasem a Štramberskými vápenci až po Český Těšín. Tato sníženina, po okraji Karpat s častým výskytem vápnatých půd, je důležitou migrační cestou teplomilných a vápnomilných druhů rostlin. Zmíněné ekologické podmínky Ždánického lesa jsou optimální pro výskyt velkého množství druhů kruštíků srovnatelného s Bílými Karpaty. Žel s postupujícím oteplováním klimatu a nižším srážkovým úhrnem pozorujeme v posledním desetiletí úbytek lokalit kruštíků a snížení početních stavů populací.

Účastníci exkurze navštívili **severní polovinu Ždánického lesa**, která je bohatá na výskyt četných druhů kruštíků, zvláště na východních, severních a západních, tj. méně vysýchavých úklonech. První zastávku jsme uskutečnili asi 1,5 km severně od Bohuslavic. Ještě nedávno zde v dubohabřině rostla velká populace kruštíku dlouholistého (*Epipactis voethii*), která po holoseči porostu zanikla. V části lesa, blíže jeho okraji, však bylo možno spatřit ještě několik málo exemplářů, dále kruštík širolistý (*Epipactis helleborine*) a k. podhorský (*E. leutei*).

Dále jsme pokračovali proti proudu říčky Kyjovky k letnímu táboru (Haluzická hájovna), kde se na východním svahu **vrchu Hrádek** (353 m n. m.) nachází bohatá populace kruštíku drobnolistého (*Epipactis microphylla*), který byl již v semenících. Je to druhá známá lokalita ve Ždánickém lese. Dále jsou tu k vidění kruštík širolistý (*Epipactis helleborine*), kruštík dlouholistý (*E. voethii*) nebo *E. ×kezlinkii* (*E. helleborine* × *voethii*). Zde jsme našli tři exempláře téměř odkvetlého kruštíku růžkatého (*E. muelleri*, obr. 2), okrotici bílou (*Cephalanthera damasonium*), o. dlouholistou (*C. longifolia*), o. červenou

Obr. 1: Během exkurze byly nalézány kruštíky pečlivě dokumentovány [foto Z. Kežlínek]. – Obr. 2: Kruštík růžkatý (*Epipactis muelleri*) [foto P. Batoušek].

(*C. rubra*), hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*), vemeník (*Platanthera* sp.) a vstavač nachový (*Orchis purpurea*).

Výchozí bod na další dvě lokality byl u **hájozny Svatá**, asi 1,7 km JV od Klobouček. Nejprve jsme procházeli po levobřežním svahu levé větve potoka Kloboučky, kde jsme hned u lesní cesty našli novou populaci asi 20 právě rozkvétajících rostlin kruštíku dlouholistého (*Epipactis voethii*). Asi 200 metrů dále jsme pozorovali pěknou skupinku dokvétajících rostlin kruštíku přehlíženého (*Epipactis neglecta*) a několik málo exemplářů k. širolistého (*E. helleborine*) a k. dlouholistého (*E. voethii*). Naší poslední zastávkou se stala dubohabřina v údolí pravé větve potoka, kde jsme nasbírali plnou tašku hub, vzácně uviděli kruštík modrofialový (*Epipactis purpurata*) a asi 20 rostlin k. pontického (*E. pontica*). I když byly oba druhy ještě v poupatech, bylo možné si na nich ukázat jejich důležité diagnostické znaky.

Také letošní sezónu poznamenaly výkyvy klimatu, proto nebyla nalezena více než polovina populací a i ty potvrzené byly početně chudé. Přesto se podařilo spatřit a prostudovat si 7 druhů kruštíků a 1 křížence.

Pro úplný přehled kruštíků vyskytujících se na území Ždánického lesa je nutno uvést ještě kruštík bahenní (*Epipactis palustris*), k. polabský (*E. albensis*) a k. uherský (*E. tallo-sii*). Poslední jmenovaný se dřív vyskytoval v jediné bohaté populaci na jižním okraji Nesovic, kde v současné době probíhá výstavba rodinných domů.

Použité zdroje

Popelářová M. (2013): Exkurze za poznáním pozdě kvetoucích kruštíků Bílých Karpat a Hlucké pahorkatiny. – Zprávy Moravskoslezské pobočky ČBS 2: 42.